

Jogos – jogtalan – 2. rész

Sorozatunkat folytatva ezúttal a jogok és jogosultságok környékén vizsgálódunk. Elemezni fogjuk, hogy szakmai szempontból nézve mit jelent a törvény szövegében szereplő „jogosulatlan belépés”, valamint „a jogosultság kereteit megsértve bent marad” fogalma.

Btk. 300/C. §

- (1) Aki számítástechnikai rendszerbe a számítástechnikai rendszer védelmét szolgáló intézkedés megsértésével vagy kijátszásával jogosulatlanul belép, vagy a belépési jogosultsága kereteit túllépve, illetőleg azt megsértve bent marad, vétséget követ el, és egy évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

1.

VI. fejezet Adatvédelem

Tv. 30. §

- (1) A jegyző, a 6. § (1) bekezdésében meghatározott időpontig a rendőrkapitányság vezetője, a megyei, fővárosi közigazgatási hivatal vezetője, valamint a Hivatal vezetője a polgárok személyes adatai védelméért való felelősségének körében köteles olyan technikai, szervezési intézkedéseket tenni, ellenőrzési rendszert kialakítani, és adatvédelmi szabályzatot kiadni, amely biztosítja az adatvédelmi követelmények teljesülését.
- (2) Az adatkezelés törvényességének ellenőrzésére a belügyminiszter a Hivatalnál, a megyei, fővárosi közigazgatási hivatal vezetője – az illetékességi területére kiterjedően – a megyei, fővárosi közigazgatási hivatalnál adatvédelmi felelőst nevez ki.

Tv. 31. §

- (1) A nyilvántartás szervei (6. §) kötelesek adatszolgáltatási nyilvántartást vezetni.
- (2) A nyilvántartás tartalmazza
- az adatkezelő nyilvántartási azonosítóját;
  - az adatszolgáltatás idejét;
  - az adatszolgáltatás célját és jogalapját;
  - az adatszolgáltatást igénylő polgár, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, illetve megbízottja vagy képviselője nevét;
  - a szolgáltatott adatok körének megnevezését.
- (3) A polgár az adatszolgáltatási nyilvántartásból jogosult megismerni, hogy mely adatszolgáltatások alanya volt. Ezt a jogosultságot a 24. §-ban felsorolt szervek részére teljesített adatszolgáltatás tekintetében külön törvény korlátozhatja vagy kizárhatja.
- (4) Az adatszolgáltatási nyilvántartást öt évig meg kell őrizni.
- (5) A jegyző nyilvántartást vezet azokról a köztisztviselőkről, akik az eljárás során jogosultak az egyes okmánynyilvántartások adataihoz hozzáférni.
- (6) Az (5) bekezdésben meghatározott nyilvántartás tartalmazza:
- az érintett köztisztviselő természetes személyazonosító adatait;
  - okmánynyilvántartásonként elkülönítve a hozzáférési jogosultságot, a hozzáférési jogosultság kezdő időpontját és időtartamát, valamint a hozzáférési jogosultság módosításának, visszavonásának okát és időpontját.
- (7) A jegyző az érintett köztisztviselő nevét, nyilvántartási kódszámát és a (6) bekezdés b) pontjában meghatározott adatokat legkésőbb a jogosultság kezdő időpontját megelőző munkanapon közli a Hivatallal.
- (8) A nyilvántartás adatait a hozzáférési jogosultság megszűnésétől számított 5 évig kell megőrizni.

2.

E témakör vizsgálatánál kettős – szakmai és jogi – szempontokat kell szem előtt tartanunk; ezek együttesen rendelkeznek a jogokról és a jogosultságokról. Három fő fogalmat szükséges egymástól megkülönböztetnünk:

- *Az információgazda* az adatok felett valamilyen korlátozott szintű vagy teljes jogosultsággal rendelkezik, vagyis rögzítésére, módosítására, törlésére, megismerésére jogosult. Tevékenységének része az információ felhasználása is.
- *Az információ jogosultja* kettős jelentésű: egyrészt arra utal, akitől az információ származik, aki azt keletkezteti (létrehozza a forrást); illetve arra, aki az információmegismerésre jogosított.
- A harmadik a *rendszergazda*, aki az adatok kezelését, megőrzését, hozzáférhetőségének biztosítását technikai szempontból végzi, aki az információgazdák és az információra jogosultak számára számítástechnikai, informatikai vagy egyszerűen dokumentációs-raktározási szolgáltatást biztosít. Tevékenységének tárgya az információ tárolása, védelme, előkeresése.

A jogosultak e három köre technikai és jogi szempontból lényegében elkülönültek tekinthető.

Jogi meghatározottság esetén, tehát amikor valamilyen jogszabály (törvény vagy rendelet) rendelkezik, azaz mind információgazdák, mind információra jogosultakat meghatároz(hat), de rendszergazdákat kötelező eljárásokat, jogokat és jogosultságokat is. Szakmai szempontból mindennapi életünk informatikai területe azonban nem jogszabállyal szabályozott, azaz a határvonalak elmosódottak vagy nincsenek. Ezek sokkal több veszélyt jelentenek a gyakorló informatikusok számára. Egy cég fejlődése során elérkezik az a pont, amikor az addig „lazán” kezelt adatbiztonság egyszerre csak komoly büntetőjogi felelősséggel terhelt helyzetet eredményezhet.

A fentebb említett, kicsit száraznak tűnő fogalmakat – az alábbi példával szeretnénk kézzelfoghatóbbá tenni. Az 1992 LXVI. törvény „A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról” címen rendelkezik az adatvédelemről, illetve a jogosultságokról, amelyek e tárgyban a közigazgatást, a polgárokat illetik. Ezt részletesebben a törvény a VI. fejezet „Adatvédelem” részében tárgyalja (lásd a 2. ábrát).

Ennek a törvénynek a 31. paragrafusát informatikusi szemmel nézve semmi más nem jelent, mint hogy kijelöli az információgazdát, e szövegkörnyezetben az „adatkezelőt”, valamint meghatározza az adatkezelőn keresztül történő információforgalom ellenőrzését, vagyis a „naplózást” a következőképpen rögzítik (lásd a 3. ábrát).

A következő, azaz a (3) bekezdés szerint az információgazda megfelelő feltételek fennállása esetén az információra jogosultaknak információt szolgáltat. Itt a törvény megnevezi a „polgárt” mint az információ forrását, aki jogosult a róla nyilvántartott adatok megismerésére, és jogosult megismerni, hogy mely adatszolgáltatások alanya volt.

Tv. 31. §

- (1) A nyilvántartás szervei (6. §) kötelesek adatszolgáltatási nyilvántartást vezetni.
- (2) A nyilvántartás tartalmazza
  - a) az adatkezelő nyilvántartási azonosítóját;
  - b) az adatszolgáltatás idejét;
  - c) az adatszolgáltatás célját és jogalapját;
  - d) az adatszolgáltatást igénylő polgár, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, illetve megbízottja vagy képviselője nevét;
  - e) a szolgáltatott adatok körének megnevezését.

3.

- (3) A polgár az adatszolgáltatási nyilvántartásból jogosult megismerni, hogy mely adatszolgáltatások alanya volt.

Az (5) bekezdés megszabja a más információra jogosultak körének kijelölési szabályait, tehát azok körét, akik valamilyen oknál fogva az „okmánynyilvántartások adataihoz hozzáférni” jogosultak.

- (5) A jegyző nyilvántartást vezet azokról a köztisztviselőkről, akik az eljárás során jogosultak az egyes okmánynyilvántartások adataihoz hozzáférni.

A továbbiakban a (6) bekezdés b) pontja időkorlátokat állít a jogosultak adat-hozzáférhetőségéhez, mely szerint a hozzáférési jogosultságnak kezdő és vég időpontja van. A végző időpont lehet időtartammal kijelölt, de visszavonásig terjedő is.

- (6) Az (5) bekezdésben meghatározott nyilvántartás tartalmazza:
  - a) az érintett köztisztviselő természetes személyazonosító adatait;
  - b) okmánynyilvántartásonként elkülönítve a hozzáférési jogosultságot, a hozzáférési jogosultság kezdő időpontját és időtartamát, valamint a hozzáférési jogosultság módosításának, visszavonásának okát és időpontját.

A törvény a végrehajtási rendeletben rendelkezik a „rendszergazda” feladatairól, tehát a technikai oldalról (lásd a 4. ábrán).

Ennyi példa után nézzük meg a Büntető törvénykönyv 300 C § (1) „Aki számítástechnikai rendszerbe a számítástechnikai rendszer védelmét szolgáló intézkedés megsértésével vagy kijátszásával jogosulatlanul belép” részének értelmét. Ha tehát valaki szándékosan – vagyis nem a saját nevében és jelszavával – jut be egy számára nem jogosított adatállományba, megvalósítja a 300 § C (1) bekezdés szerinti vétséget.

Hasonlóan kell értelmezni minden olyan eljárást, amellyel valaki a számítástechnikai rendszer védelmét szolgáló intézkedés megsértésével vagy kijátszásával jogosulatlanul lép be. A szándékos jogosulatlan belépés maga a tényállás lényegi eleme!

Vhr. 42. §

- (1) A nyilvántartás szerveinél az adatvédelemért felelős vezető, valamint a számítástechnikai rendszerek üzemeltetője gondoskodik az adatállomány fizikai megsemmisülés elleni védelméről, a rendszerben alkalmazott adatkezelési eljárások és az adatállományok biztonságáról, valamint az illetéktelen hozzáférés elleni védelemről.
- (2) A nyilvántartás kezelője, illetve üzemeltetője
  - a) gondoskodik a fokozott tűzvédelemről, valamint lehetőség szerint folyamatos áramforrást alkalmaz;
  - b) nyilvántartja a mágneses adathordozókat, és azokat a biztonsági előírásoknak megfelelően kezeli;
  - c) rendszeresen menti az adatállományt, és a másolatot olyan helyen tárolja, ahol biztonságosan megőrizhető és hozzáférhető. A helyi állomány biztonsági másolatául a területi, továbbá a központi számítógépes adatbázis szolgál;
  - d) gondoskodik a vírusvédelemről.

Vhr. 44. §

- (1) A nyilvántartó szerv, az üzemeltető, illetve az adatszolgáltatást közvetlenül (online) igénybe vevő szerv dolgozói csak meghatározott jelszó és azonosító használatával férhetnek hozzá az adatállományhoz, amelyek egyidejűleg meghatározzák az adathozzáférési jogosultság mértékét is.

4.

A „jogosultság kereteit megsértve bentmaradás” esetében a jogosultság időkorlátját valaki szándékosan lépi túl, és ezáltal valósítja meg a törvényi tényállást. Hogyan tehetjük meg? Ha például a rendszergazda a jogosultságának lejártával a jogosult hozzáférést nem törli, ezért neki lehetősége marad az (immár) illetéktelen hozzáférésre. Amennyiben illetéktelen hozzáférést szándékosan használja, az büntetendő. Érdekes, vitára okot adó gondolat a fenti 300 § C (1) értelmezése olyan esetekben, amikor az informatikai munka egy cég életében nem jogszabályokon alapul, ráadásul szervezetlen is (lássuk be, ez igen gyakori), tehát a felelősségi határok elmosódottak. Vajon ekkor hogyan alakul a büntetőjogi megközelítés? Erre a következő alkalommal térünk vissza.

Granek István

szervezőmérnök, kajak-kenu szakedző, és immár Linux-rajongó is. 1998 óta helyi hálózatok tervezésével és kiszolgálóépítéssel foglalkozik, valamint a JPTE harmadéves joghallgatója. Szeret síelni, biciklizni, de úszni is.